

Ψυχοπαιδαγωγική της προσχολικής ηλικίας ΕΠΑ 107

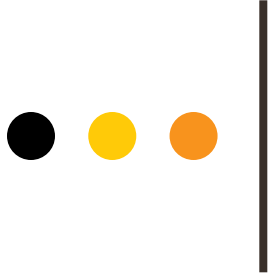
Γιώργος Μανωλίτσης

Καθηγητής

Παιδαγωγικής Ψυχολογίας & Προσχολικής Ηλικίας

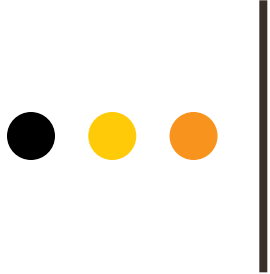
Μάθημα 1

Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική
(Εκπαιδευτική Ψυχολογία) και την
αναστοχαστική διδασκαλία

Ερωτήματα καθοδήγησης

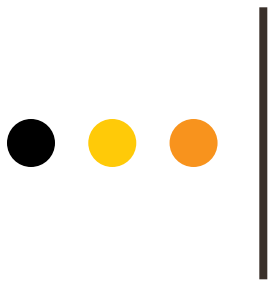
- Τι είναι η ψυχοπαιδαγωγική (εκπαιδευτική ψυχολογία);
- Τι είναι η κριτική σκέψη και πώς συμβάλλει στην αναστοχαστική σκέψη;
- Πώς χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι τη θεωρία και την έρευνα;

Ψυχοπαιδαγωγική (ή Εκπαιδευτική ψυχολογία)

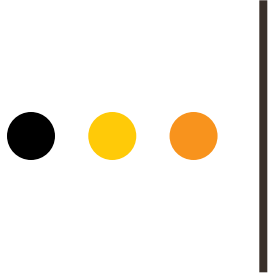
Γιατί είναι χρήσιμη;

- Δύο στόχοι:
 - Απόκτηση γνώσεων σχετικά με τους μαθητές και τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν
 - Βελτίωση της κατανόησης της κατάστασης διδασκαλίας-μάθησης και της ικανότητας των μαθητών να βοηθούν τους άλλους να μαθαίνουν
- Επιδιώκει να καταστήσει το δάσκαλο καλύτερο και **αποτελεσματικότερο** στην αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων που θα αναδυθούν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η ψυχοπαιδαγωγική (εκπαιδευτική ψυχολογία) ως επιστημονικό πεδίο μελέτης

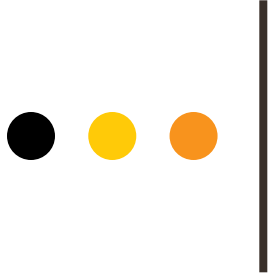
- **Εκπαιδευτική ψυχολογία** - Η επιστημονική μελέτη της ψυχολογίας στην εκπαίδευση.
 - Διεπιστημονικός κλάδος που συνδέει τις επιστήμες της ψυχολογίας και της παιδαγωγικής.
- Διττή αποστολή:
 - Ενίσχυση της θεωρητικής γνώσης και βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής
 - Εφαρμογή επιστημονικά τεκμηριωμένων ερευνητικών μεθόδων για τη συλλογή δεδομένων.
- Η ψυχοπαιδαγωγική εξετάζει
 - πώς συμβαίνει η *μάθηση* και
 - πώς η *διδασκαλία* μπορεί να βοηθήσει τη *μάθηση* να συμβεί.

Υπάρχουν διαφορές μεταξύ ψυχοπαιδαγωγικής και παιδαγωγικής ψυχολογίας;

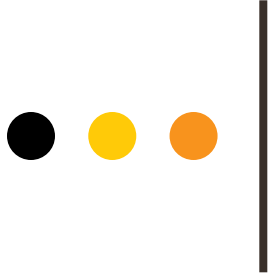
- Όσοι προτιμούν τον όρο Π.Ψ. θεωρούν ότι ο κλάδος αυτός ανήκει στην Ψυχολογία και συνήθως υποστηρίζουν ότι μελετάει την εφαρμογή ψυχολογικών αρχών στην παιδαγωγική.
- Ενώ όσοι προτιμούν τον όρο ΨΠ θεωρούν ότι ο κλάδος αυτός ανήκει στην Παιδαγωγική και υποστηρίζουν ότι μελετάει τα προβλήματα της αγωγής προσφεύγοντας σε γνώσεις και μεθόδους της ψυχολογίας.

Ουσιαστικά πρόκειται για τον ίδιο επιστημονικό κλάδο που η ονομασία του διαφοροποιείται ανάλογα με την αφετηρία εκκίνησης του προβληματισμού ή ιστορικές επιστημολογικές καταβολές του όρου.

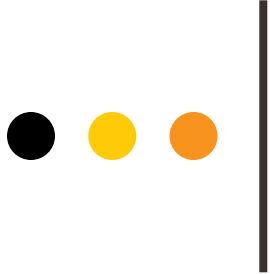
Τα βασικά αντικείμενα διερεύνησης της ψυχοπαιδαγωγικής είναι τα εξής:

- Ποια είναι τα αναπτυξιακά γνωρίσματα των μαθητών;
- Πώς μαθαίνονται συγκεκριμένες έννοιες ή μορφές συμπεριφοράς;
- Ποιες συνθήκες προωθούν αποτελεσματικότερα τη μάθηση;
- Πώς προσαρμόζονται οι ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και διαφορετικό υπόβαθρο;
- Πώς αξιολογείται η μάθηση;

Εστίαση στη μάθηση

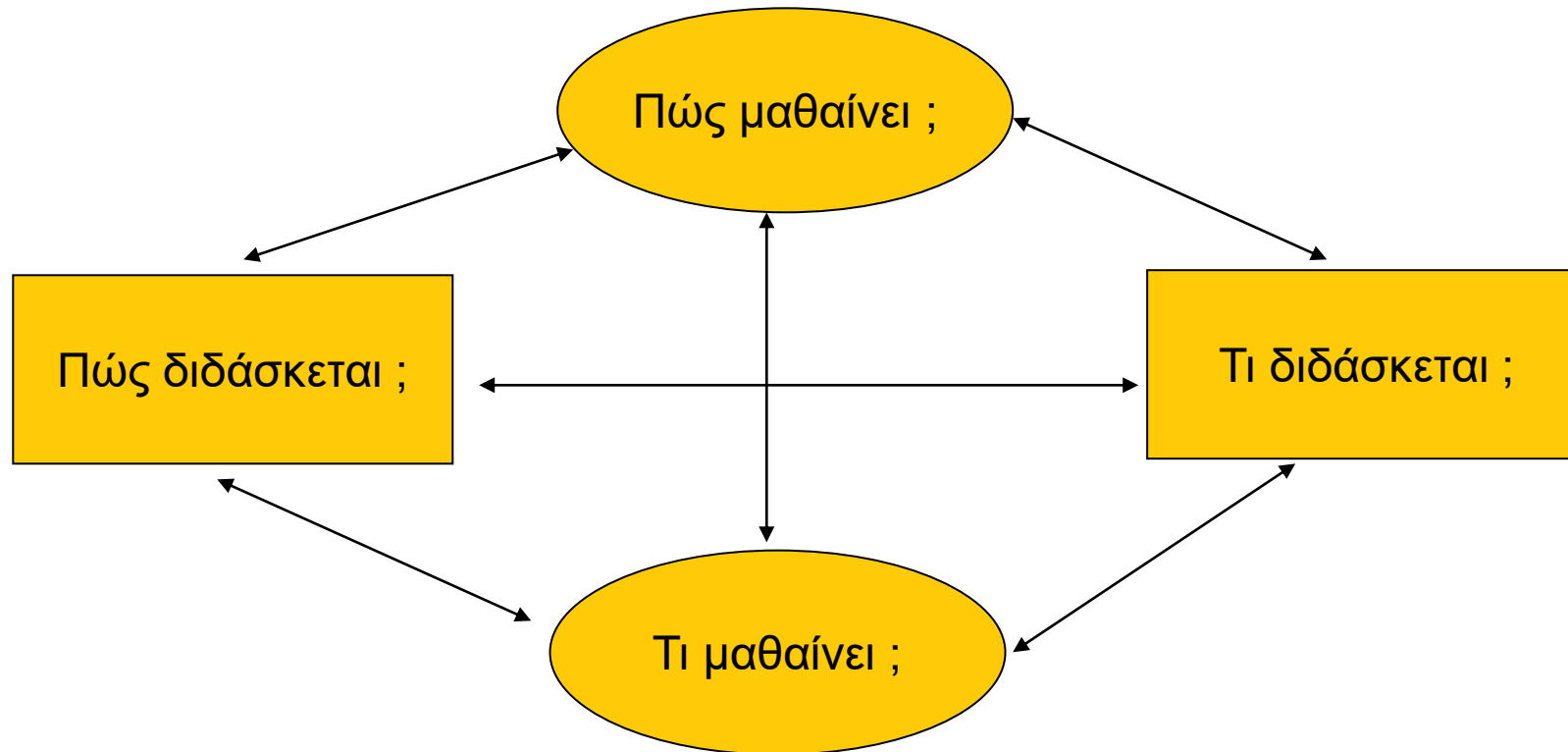
- **Μάθηση** - Μία σχετικά μόνιμη αλλαγή στη γνώση, τη δεξιότητα ή τη συμπεριφορά ως αποτέλεσμα της εμπειρίας.
- Εξαρτάται από πολλούς παράγοντες:
 - την ποιότητα της διδασκαλίας
 - τα κίνητρα του μαθητή
 - την εμπλοκή του μαθητή
 - την αναπτυξιακή ετοιμότητα του μαθητή να μάθει

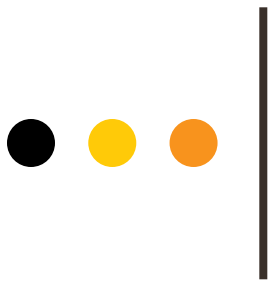

Τα αντικείμενα με τα οποία ασχολείται η
ψυχοπαιδαγωγική αποτελούν ένα οργανικό σύνολο

- Ένα παιδαγωγικό πρόβλημα δεν μπορεί να επιλυθεί επαρκώς από την ψυχοπαιδαγωγική, εάν δεν ιδωθεί από το σύνολο των διερευνήσεών της.
- Γενικότερα, το αντικείμενο της ψυχοπαιδαγωγικής δεν περιλαμβάνει μόνο το **πώς** ή το **τι** μαθαίνει ο μαθητής, ούτε το **πώς** ή το **τι** του διδάσκεται, αλλά την ίδια τη σχέση που συνδέει τα τέσσερα αυτά ερωτήματα μεταξύ τους.

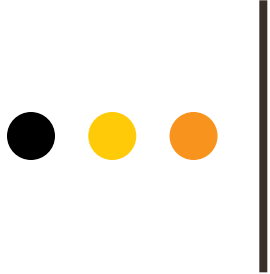
Η ΨΠ δεν ενδιαφέρεται μόνο για τη μάθηση, ούτε μόνο για τη διδασκαλία, αλλά για την αλληλοσύνδεση αυτών των πεδίων.

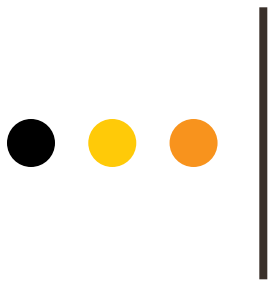
Ποιος είναι ο σκοπός της Ψυχοπαιδαγωγικής;

- **Ο σκοπός τη ΨΠ**
 - *δεν είναι να δώσει ειδικές, οριστικές απαντήσεις σε ερωτήσεις γύρω από τις μεθόδους διδασκαλίας ή τους τρόπους αντιμετώπισης παιδιού,*
 - *ούτε να προσφέρει στο δάσκαλο «πακεταρισμένες» λύσεις στα πολλά πρακτικά προβλήματα που είναι πιθανό να αντιμετωπίσει αυτός στην τάξη του.*
- *Η ΨΠ μπορεί να προσφέρει στον εκπαιδευτικό ένα γενικό οδηγό για να αντιμετωπίσει τις καθημερινές εκπλήξεις και προκλήσεις της εκπαιδευτικής πράξης.*
 - *Γενικά να εισαχθεί ο εκπαιδευτικός στον ψυχολογικό τρόπο σκέψης και να μπορεί να τον βοηθήσει να ερμηνεύσει τις δικές του διδακτικές εμπειρίες και να επιλύσει τα δικά του προβλήματα.*

Γενικότερα η ΨΠ βοηθάει τον εκπαιδευτικό:

- Να γνωρίζει το **λόγο της επιτυχίας ή της αποτυχίας** του.
- Να **βελτιώσει την αποδοτικότητά** του κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας και μάθησης.
- Να λύνει **αποτελεσματικά όλα τα πρακτικά προβλήματα** της αγωγής.
- Να **κατανοεί καλύτερα τις δυνατότητες, τις αδυναμίες, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα** και τη **συμπεριφορά** των μαθητών του, ώστε να ρυθμίζει ανάλογα και τη δική του συμπεριφορά.
- Να **παρακολουθεί** ανετότερα το **διδακτικό του έργο** και να προβαίνει στις αναγκαίες τροποποιήσεις, ρυθμίσεις και προσαρμογές, ώστε το έργο του να είναι πιο **αποτελεσματικό**.
- Να ενδυναμώσει την **κριτική του σκέψη** στα ζητήματα της εκπαίδευσης και τον **αναστοχασμό** του σε ό,τι αντιμετωπίζει.

Κριτική σκέψη και αναστοχαστική διδασκαλία

- Η **κριτική σκέψη** αποτελεί μια διαδικασία:
 - Να μπορεί κανείς να διαχωρίζει τα γεγονότα από τη γνώμη
 - Να διακρίνει κανείς κενά σε ένα επιχείρημα
 - Να εντοπίζει κανείς την παράλογη σκέψη
 - Να αξιολογεί κανείς τα πραγματικά στοιχεία
 - Να μπορεί κανείς να πει αν έχει τεκμηριωθεί ή όχι η αιτία και το αποτέλεσμα.
- Η αναστοχαστική σκέψη περιλαμβάνει:
 - μια κατάσταση αμφιβολίας όπου διερωτάται κανείς γιατί έφτασε σε ένα αναπάντεχο ή αρνητικό αποτέλεσμα και στη συνέχεια
 - μια πράξη αναζήτησης πληροφοριών και διερεύνησης των παραγόντων που οδήγησαν στον αποτέλεσμα και θα επιλύσουν την αμφιβολία.

Θεωρίες και έρευνα

Θεωρία - Ένα διανοητικό πλαίσιο οργάνωσης ενός τεράστιου όγκου γνώσεων γύρω από ένα φαινόμενο, που οδηγεί τους παιδαγωγούς στη βαθύτερη κατανόηση και ερμηνεία της φύσης αυτού του φαινομένου.

Ένα παράδειγμα θεωρίας (για το άγχος της εξέτασης)

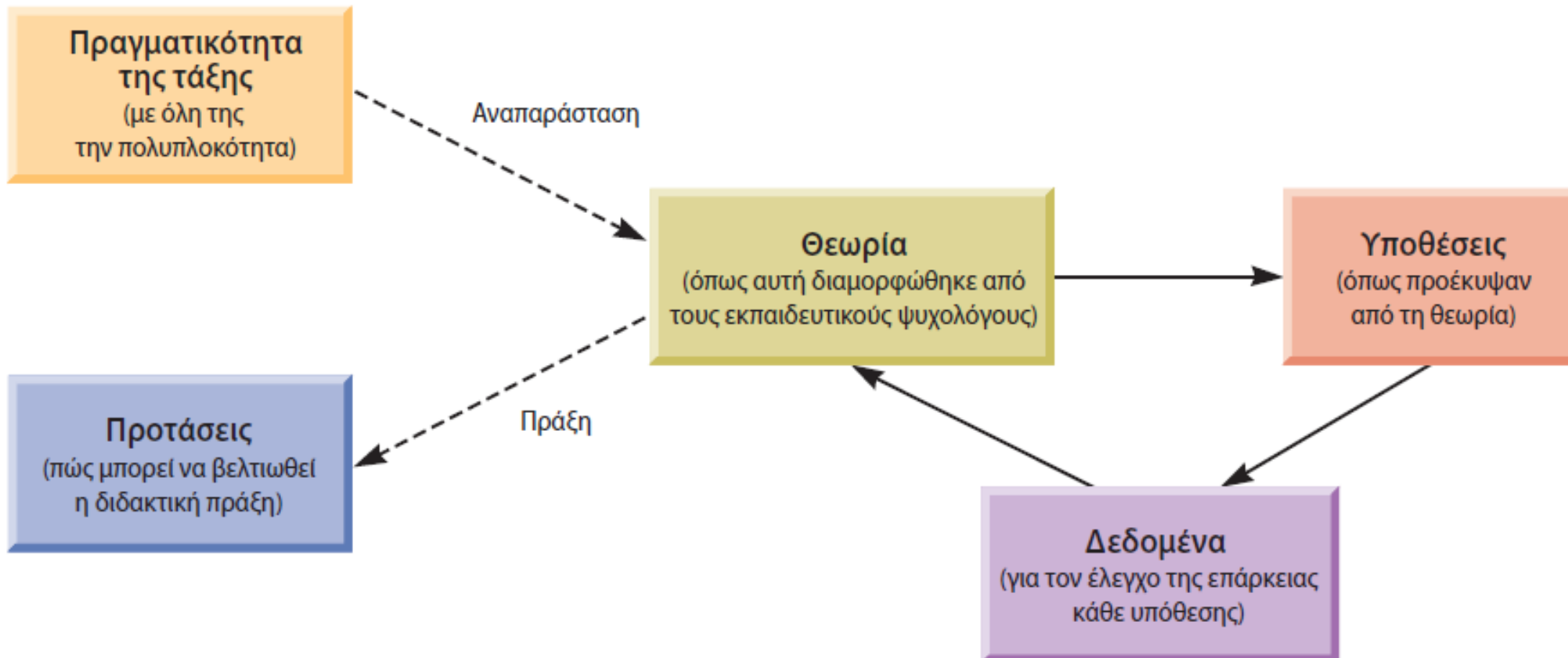

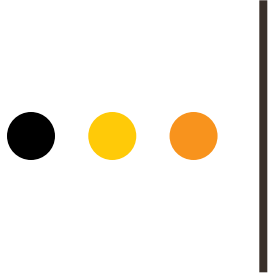
Τι είναι μία θεωρία;

- Εξηγεί πώς λειτουργεί ένα φαινόμενο
- Βοηθά τους εκπαιδευτικούς να δημιουργήσουν μία υπόθεση ή πρόβλεψη
- Βοηθά τους παιδαγωγούς να αποκτήσουν νέες γνώσεις
- Καθοδηγεί τις ερευνητικές μελέτες

Συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη

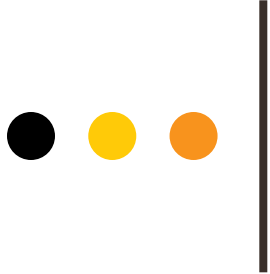
- Η σύνδεση θεωρητικών εννοιολογικών κατασκευών και η εφαρμογή τους με κριτικό τρόπο στην διδακτική πράξη

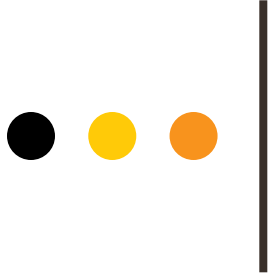
Ερευνητικές μέθοδοι

- Οι ερευνητικές μέθοδοι παρέχουν τα μέσα για τον έλεγχο, την αξιολόγηση και την αναθεώρηση των θεωριών.
 - Περιγραφική έρευνα
 - Έρευνα συσχέτισης
 - Πειραματική έρευνα
 - Έρευνα δράσης

Περιγραφικές μελέτες

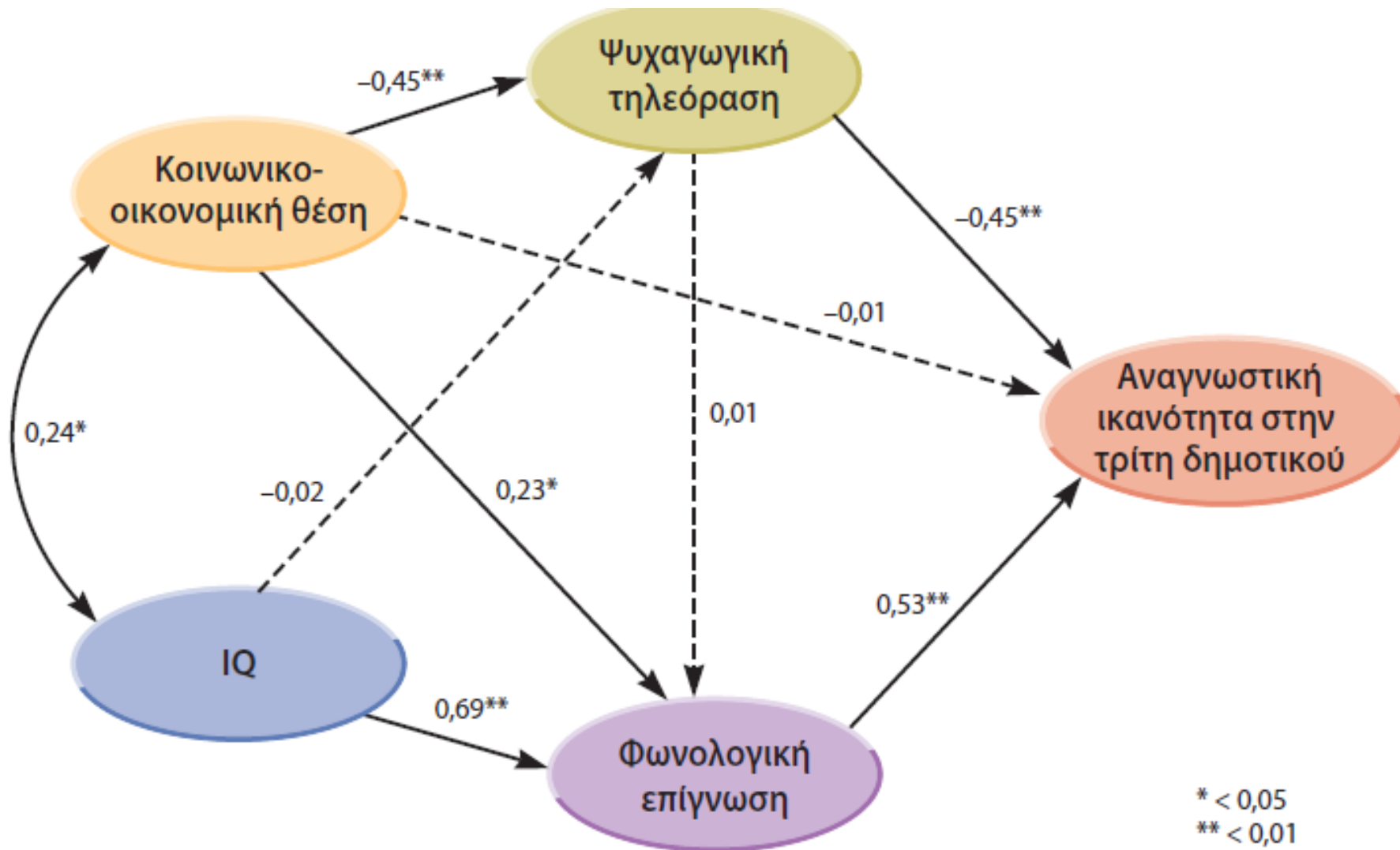
- Μία ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την εκπαιδευτική κατάσταση όπως τυπικά λαμβάνει χώρα – ό,τι συνήθως συμβαίνει, τον τρόπο με τον οποίο διδάσκουν οι εκπαιδευτικοί και το πώς οι μαθητές μαθαίνουν και αναπτύσσονται.
- Παράδειγμα: Ποιες είναι οι πιο συνηθισμένες στρατηγικές που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να κινητοποιήσουν και να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των μαθητών τους;

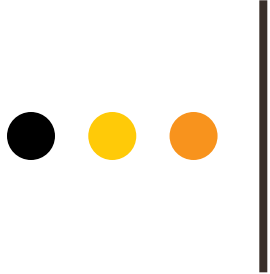

Έρευνες συσχέτισης

- Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό δύο μεταβλητών που εκδηλώνονται με φυσικό τρόπο και τη συνόψιση της φύσης και του μεγέθους της μεταξύ τους σχέσης σε αριθμητική μορφή.
- Παράδειγμα: Υπάρχει ουσιαστική σχέση μεταξύ της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης των μαθητών και της σχολικής τους επίδοσης;

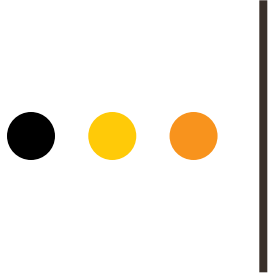
Απεικόνιση του ελέγχου ενός μοντέλου σχέσεων

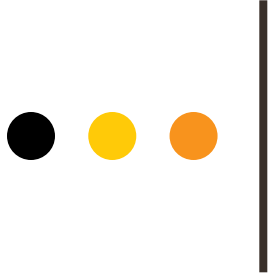
Πειραματικές έρευνες

- Μία ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιείται για τον έλεγχο μιας σχέσης αιτίας-αποτελέσματος μεταξύ δύο μεταβλητών.
- Παράδειγμα: Προκαλεί η έκθεση σε βίαια βιντεοπαιχνίδια αύξηση της εφηβικής επιθετικότητας μεταξύ συνομηλίκων;

Έρευνα δράσης

- Μία ερευνητική μέθοδος που διεξάγεται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς μέσα στην τάξη και που έχει ως στόχο την ανανέωση και τη βελτίωση των διδακτικών πρακτικών τους.
- Παράδειγμα: Πώς χρησιμοποιούν στην πραγματικότητα οι μαθητές γυμνασίου το σχολικό τους εγχειρίδιο στο μάθημα των φυσικών επιστημών;

Βήματα για τη διεξαγωγή έρευνας δράσης

1. Προσδιορίστε ένα πρόβλημα.
2. Διαμορφώστε ένα σχέδιο για την αντιμετώπιση του προβλήματος.
3. Συλλέξτε και αναλύστε δεδομένα για να διαπιστώσετε αν το σχέδιο λειτούργησε.
4. Αναστοχασμός σχετικά με το μαθησιακό αποτέλεσμα.
5. Χρησιμοποιήστε τη νέα και βελτιωμένη προσωπική θεωρία διδασκαλίας και επαναλάβετε τα βήματα 2, 3 και 4 μέχρι να παρατηρηθεί κάποια σημαντική θετική αλλαγή στο πρόβλημα.

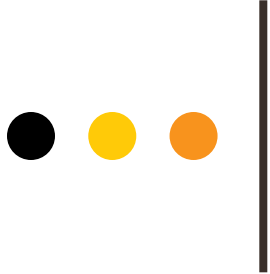
Τι είδους έρευνα;

- Θέλω να αποφασίσω αν τα αγόρια στο νηπιαγωγείο ωφελούνται περισσότερο από την ομαδοσυνεργατική μάθηση σε σχέση με τα κορίτσια.
- Θέλω να αποφασίσω αν η ολοκλήρωση των εργασιών για το σπίτι σχετίζεται με καλύτερη επίδοση.
- Θέλω να εξετάσω τον αριθμό των λαθών που υπάρχουν στο βιβλίο φυσικών επιστημών της δευτέρας γυμνασίου.
- Θέλω η Μαρία να μου πει τις εμπειρίες της από την επίλυση ενός μαθηματικού προβλήματος.

Τι είδους έρευνα; (συνέχεια)

- Θέλω να αποφασίσω αν τα αγόρια του νηπιαγωγείου επωφελούνται περισσότερο από την ομαδοσυνεργατική μάθηση σε σχέση με τα κορίτσια (πειραματική έρευνα).
- Θέλω να αποφασίσω αν η ολοκλήρωση της εργασίας για το σπίτι σχετίζεται με καλύτερη επίδοση (έρευνα συσχέτισης).
- Θέλω να εξετάσω τον αριθμό των λαθών που υπάρχουν στο βιβλίο φυσικών επιστημών της δευτέρας γυμνασίου (περιγραφική έρευνα).
- Θέλω η Μαρία να μου πει τις εμπειρίες της από την επίλυση ενός μαθηματικού προβλήματος; (έρευνα δράσης)

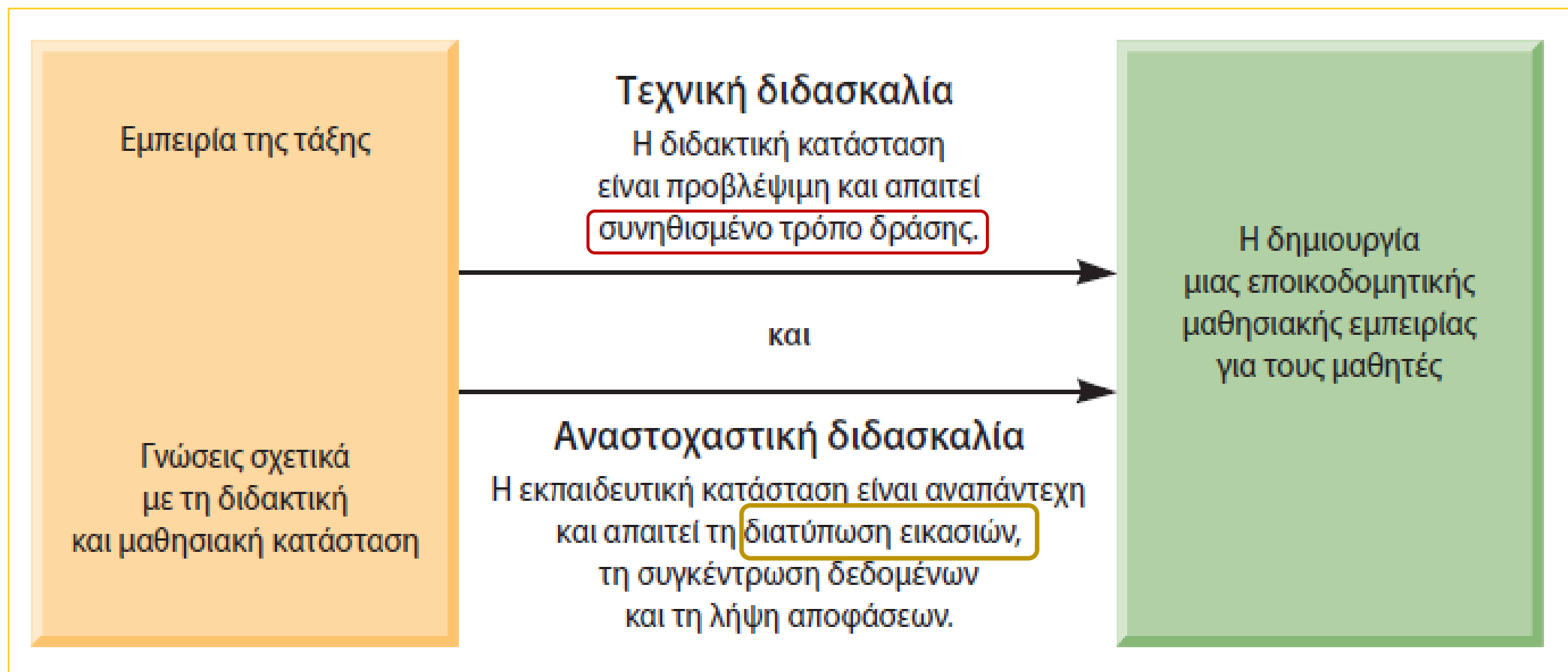

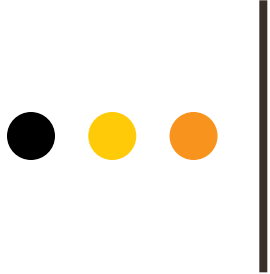
Αναστοχαστική διδασκαλία

Προσεγγίσεις διδασκαλίας:

- **Τεχνική διδασκαλία** - Το να βασίζεται κανείς στις ευρέως διαδεδομένες γνώσεις και τις δοκιμασμένες λύσεις για τη διαχείριση των προβλημάτων της τάξης.
- **Αναστοχαστική διδασκαλία** - Η δημιουργία εικασιών προκειμένου να εξηγηθεί ένα αναπάντεχο ή αρνητικό γεγονός της διδακτικής κατάστασης και έπειτα η συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών για τη λήψη μίας απόφασης.

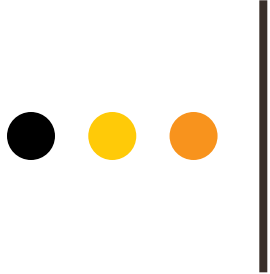
Αναστοχαστική vs Τεχνική διδασκαλία

Επίπεδα αναστοχασμού

- Επίπεδο 1 - Τεχνική διδασκαλία
 - Ανάκληση γεγονότων που συνέβησαν στην διδασκαλία
 - Μίμηση τεχνικών και συμπεριφορών που διδάχθηκαν ή παρατήρησαν.
- Επίπεδο 2 – Σκεπτόμενη δράση
 - Ανάλυση λόγων που οδήγησαν σε γεγονότα της τάξης να συμβούν.
 - Αναζήτηση συνδέσεων μεταξύ διαφόρων πτυχών της εμπειρίας από την τάξη.
- Επίπεδο 3 - Αναστοχαστική διδασκαλία
 - Αναστοχασμός για τα συμβάντα στην τάξη και κατανόηση των τρόπων που ο εκπαιδευτικός επηρεάζει τη μάθηση, τη συμπεριφορά, την επίδοση των μαθητών του.
 - Ανάλυση των διαφόρων οπτικών μίας κατάστασης στην τάξης (την προσωπική, του μαθητή, άλλων εκπαιδευτικών).

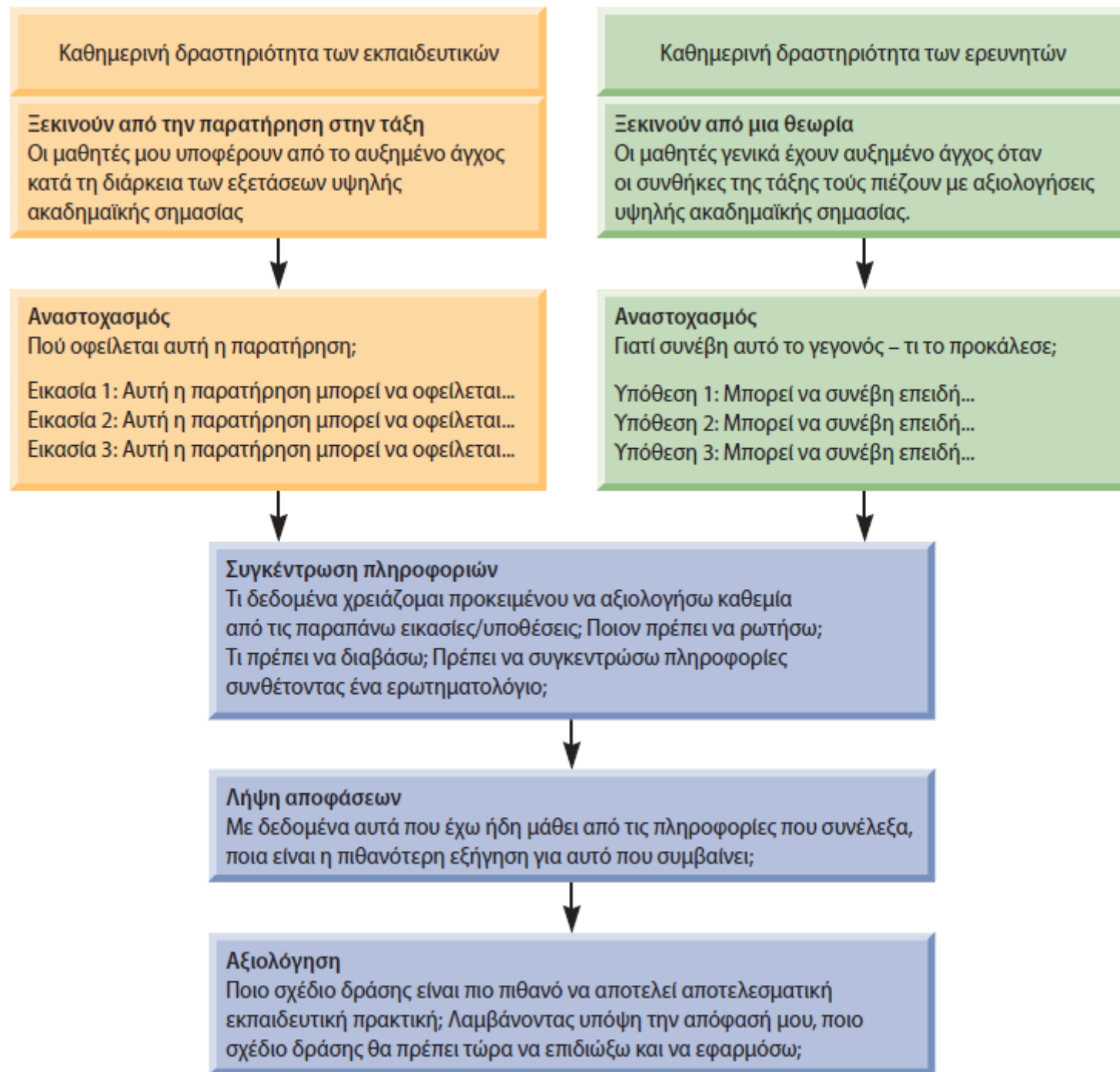

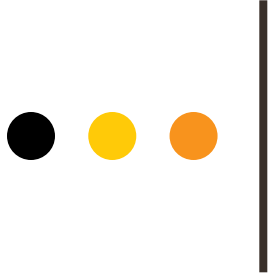
Αναστοχασμός για δράση:

Ερευνητές και εκπαιδευτικοί

- Οι εκπαιδευτικοί και οι ερευνητές ξεκινούν από διαφορετικά σημεία εκκίνησης:
 - Οι εκπαιδευτικοί ξεκινούν με μία παρατήρηση.
 - Οι ερευνητές ξεκινούν με μία θεωρία.
- Οι ομοιότητες ερευνητών και εκπαιδευτικών στον αναστοχασμό περιλαμβάνουν:
 - Συγκέντρωση πληροφοριών
 - Λήψη αποφάσεων
 - Αξιολόγηση

Αναστοχασμός για δράση: Παράδειγμα

Το πρότυπο αναστοχαστικής διδασκαλίας

ΑΠΛΑ

- Αναστοχασμός
- Συγκέντρωση Πληροφοριών
- Λήψη αποφάσεων
- Αξιολόγηση

Αναστοχασμός για δράση

- Δράση είναι η διδασκαλία
- Αναστοχασμός είναι η σκέψη για το
 - τι συμβαίνει,
 - γιατί συμβαίνει,
 - τι θα μπορούσε να πάει καλύτερα στο μέλλον.

Στόχος του Αναστοχασμού:

- Σκέψου 3 εικασίες σχετικά με το γιατί της κατάστασης που προέκυψε στην τάξη.
- Προσδιόρισε τις πληροφορίες που θα συγκεντρώσεις για να αποφασίσεις ποια εικασία ερμηνεύει καλύτερα το πρόβλημα.